

Korupce v Česku za mezním bodem návratu

Systémová korupce v Česku dosáhla takového rozměru, že se jako společnost již nacházíme za mezním bodem návratu. V aviatické mluvě se tím označuje bod na trase, odkud už letouny nemají dost paliva k bezpečnému návratu do místa vzletu, ve společenském smyslu míním, že všudypřítomnou systémovou korupci již není možné řešit běžnými prostředky a v rámci standardních politických cyklů.

Všechny politické strany vždy před volbami deklarují větší či menší antikorupční potenciál, v praxi samotné lze v historii samostatné ČR ale jen stěží dohledat vládu či relevantní politickou stranu, které by za sebou neměly - v normální společnosti odstrašující - korupční kauzu. Stručná připomínka? Podezřele levný výprodej některých bank a velkých firem v 90. letech, předražené nákupy vojenské techniky a výstroje vč. proslavených pandurů, jasně patrné korupční indicie v kauze SFŽP a ve spojitosti s tím i náznaky tunelování Lesů ČR, Grossovo údajně křišťálově čisté přešlapování ohledně nákupu barrandovského bytu (i záhadné zbohatnutí po ukončení politické kariéry), Rathova středočeská labutí píseň, Kocourkův elegantní odklon miliónů korun, o dlouhodobém dotačním průšvihů současného premiéra ani nemluvě. Proč se tak v politice vůbec děje, souvisí mj. se dvěma zákonitostmi:

- vrcholná patra politiky jsou pro běžnou veřejnost zcela nepředstavitelná **džungle příležitostí**, jimž člověk jako přirozený egoista nedokáže příliš odolávat. Z naprosto nepřehledného eráru se zkrátka poměrně snadno krade a vidina soukromého zisku často převáží nad očekávanou poctivostí a společenskou zodpovědností. Ostatně, řada politiků vnímá, že jejich angažmá na vrcholu je jen časově omezené, o což jsou jejich predátorské choutky intenzivnější,
- top politika je rovněž obří křížovatka soukromých zájmů, které ji doprovázejí od nepaměti, čímž se vytváří neuvěřitelná změť **reciprocity**: potřeb a schopností je uspokojit, různých služeb a protislužeb, plnění a protiplnění atd., které jsou základem dlouhodobě fungujících **korupčních sítí**. Velké korupční kauzy nikdy nebyly otázkou selhání jediné osoby, indicie vždy ukazovaly/ukazují na větší či menší zasíťování i velmi vysokých politických míst. A samozřejmě nejen jich.

Systémová korupce v české kotlině tedy natolik zdomácněla a normalizovala se, že velká část veřejnosti snad už ani poctivě jednání politických špiček neočekává, natož aby je předpokládala. V jejích očích zkrátka kradou všichni politici. Přinejmenším ti ve vládní, parlamentní a hradní politické extralize.

A proč to někdo nevyšetří?

Pakliže se smíříme s tezí, že část top politiků korumpuje a kradе, měli bychom se minimálně přidržet víry, že každou korupční kauzu lze vyšetřit a viníky (bez ohledu na postavení) potrestat. A tady je druhý ďábelský detail. Korupční sítě totiž oplývají třemi zcela zásadními a vzájemně souvisejícími vlastnostmi. **Komplicita** - v rámci korupční sítě aktér zkrátka nikdy nejedná sám, jde o organizovanou zločineckou skupinu (učme se to tak nazývat), jejíž jednání je symbiotické. Systém kompliců přitom všem zasíťovaným osobám přináší tu výhodu, že se navzájem dokáží krýt - mají společné zájmy, každý na každého ví a prolomení mlčenlivosti znamená, že dotyčný potopí nejen ostatní, ale i sám sebe. Whistlebloweri či spolupracující obvinění (např. paní Salačová v kauze Rath) fungují jen ve zlomcích případů. A tak zatímco v běžné společnosti existují obecně sdílené normy, v korupční síti platí patologická **korupční pravidla hry**. Všichni členové sítě vědí, jak se hra na zisk z eráru hraje, jaká je jejich úloha. A buď vezmou pravidla za svá, nebo z pohledu sítě selžou, zradí. Valná část však postupuje racionálně - nechá se zkorumpovat.

Do třetice - **imunizace korupce**. Tedy účinná schopnost dosáhnout svým postavením a zasíťováním vhodných aktérů toho, že vyšetřování korupční kauzy se buď neúměrně vleče, nebo je jednoduše znemožněno. Těžko říct, zda by dnes Marie Benešová coby ministryně za ANO v kontextu vládních kauz znovu pronesla svá slova o (vyšetřující a) justiční mafii. Pravdou ovšem je, že rozhodně nemluvila z cesty. Rozpínavost (korupčních) sítí je zkrátka bezbřehá a zavazuje i osoby, které mají sloužit ramenu spravedlnosti.

Třeba to nic neznamená, ale například Čapí hnízdo se vyšetřuje už od roku 2017. A kdo ví, kdy skončí. A dvě zatím největší odsouzené politické kauzy - Rath a pandury? Dostali jsme se jen napůl cesty. Marek Dalík byl odsouzen za podvod a nikoli korupci a je navíc zřejmé, že zatímco zbytek sítě, již byl součástí, zůstala ochráněna, on sám v kauze zůstal "hrdinně", ale o to neuvěřitelněji jako solitér. V Rathově případě sice padly všechny propojené vůdčí figury, zastřeno

ale zůstalo možné černé financování ČSSD, které Rath hned několikrát naznačoval.

Za mezemi návratu do normálu

Když si shrneme výše zvýrazněná slovní spojení, dostaneme následující posloupnost: **příležitosti - reciprocita - (korupční) sítě - komplicita - (korupční) pravidla hry - imunizace**. Z toho vzorce není úniku, je prakticky všudypřítomný a jeho výsledkem je vždy **soukromý zisk** na úkor veřejných zdrojů. A takto systémově propracované prostředí nelze rozbít jen tím, že po volbách přijde nová politická generace a bude mít vůli od nového týdne něco změnit. Jednak k tomu nemá dostatečné poznání (sítě, obvykle tvořené politiky, klíčovými úředníky, byznysem, právníky, vyšetřovateli aj., jsou léta budované, figury zastřené, vzájemně diskrétní), ani vhodné nástroje (je iluzí si myslet, že např. nové zákony a drobné změny na ministerstvech něco vyřeší) a kromě toho se i část nových tváří s velkou pravděpodobností do sítí začlení. Třeba jen tím, že se samy dostanou do uzlových bodů např. ve státních či polostátních firmách, zásadních rozhodovacích pozic apod. a akceptují nabízená pravidla hry (racionalita jednání). Alespoň tomu zatím tak bylo.

Systémová korupce překonala v Česku všechny meze, covidové období krádeže z eráru jen zintenzivnilo. Návrat do snesitelného normálu je možný zase jen systémovou změnou. Tedy radikálním řezem, v němž se potkají zájmy většiny společnosti, většiny politiků i většiny zkorumpovaných. Změna jim všem ale musí přinést něco navíc nad současný stav, jen pak ji budou ochotni podstoupit. I v tom je lidská racionalita neúprosná.

23/9/2021